

“ELETRIEK” TIJDENS DE OORLOG

De petroleumprijzen liepen hoog op. Ook carbuur, waarmee de huizen verlicht werden, was bijzonder duur en was zeer moeilijk te bekomen. Daarenboven legden de Duitsers steeds meer beperkingen op op het verbruik van gas. Deze omstandigheden leidden tot een zoektocht naar andere energiemiddelen. Het voor de hand liggende middel was de elektriciteit. Na de Eerste Wereldoorlog was de elektriciteit een bijna onmisbare kracht-en lichtbron geworden.

De Centrales Electriques des Flandres (CEF) werd op 1 juli 1911 opgericht, En stond in voor de bouw van de elektriciteitscentrale van Langerbrugge.

De werken begonnen in 1913 en werden het jaar erop voltooid. De onderneming zocht contacten met een aantal gemeentebesturen in de onmiddellijke omgeving om concessies af te sluiten voor de elektriciteitsvoorzieningen. Al in oktober 1911 schreef de directie van de Usines d'Everghem, voorloper van de Centrales Electriques des Flandres, een brief aan de gemeentebesturen uit het Meetjesland waarbij aangeboden werd gratis elektrische leidingen aan te leggen op voorwaarde dat het bedrijf een leveringsmonopolie kreeg.

Assenede

Ook met Assenede had de 'Centrales Electriques des Flandres contact opgenomen. De onderhandelingen startten direct, maar de oorlog strooide roet in het eten. Op 15 februari 1918 stelde Léopold Herry van de CEF per brief voor aan het gemeentebestuur van Assenede om een kabel te trekken van Zelzate naar Assenede en zo de gemeente van stroom te voorzien. Dit voorstel werd vrijwel onmiddellijk aanvaard en op 10 april 1918 werd de overeenkomst tussen beide partijen al door de gemeenteraad goedgekeurd. Na afloop van de oorlog werden de plannen voor het eerste net goedgekeurd en konden de werken van start gaan. Er werd een aanvraag gedaan om een elektriciteitscabine te bouwen. De prijzen lagen voor het Schepencollege te hoog.

Burgemeester Cruyl nam het op zich om de prijs naar meer aanvaardbare normen te brengen, maar slaagde daar niet in, zodat de eerste Asseneedse elektriciteitscabine uiteindelijk ingericht werd in de stal van de dekenij, die eigendom was van de gemeente.

De deken zelf kreeg op kosten van de gemeente een nieuwe stal

Bassevelde

was in dezelfde periode aangeschreven door dhr. Herry, directeur van de centrale van Langerbrugge. De gemeente liet tijdens de oorlog nog een brief verspreiden waarin de aansluitingsvoorwaarden op het elektriciteitsnet werden uiteengezet en waarin de stroombedeling voor de eerstvolgende maanden werd aangekondigd.

Na WOI kon de CEF niet zo snel beschikken over de nodige materialen, tot groot ongenoegen van de Basseveldse burgemeester. Ook

Boekhoute

was al voor het einde van de oorlog aangesproken door Herry en op 14

september 1918 was er een overeenkomst voor de elektrificatie. Met Oosteeklo

had Langerbrugge in 1916 al contact gelegd. Wanneer twee jaar later beslist werd het net naar het noorden van de provincie uit te breiden, werd het gemeentebestuur van Oosteeklo weer gecontacteerd. Zij stond echter weigerachtig tegenover het voorstel, ook omdat ze de financiële draagkracht niet had. Het traject van de hoofdleiding moest vastgelegd worden. Een eerste mogelijkheid was om de kabel door het centrum van Oosteeklo te leggen, een tweede mogelijkheid was om een traject te volgen van Ertvelde naar Nieuwbrug, tussen Oosteeklo en Assenede. Door het getalm van Oosteeklo is voor het tweede traject gekozen. Het gevolg is dat het centrum van Oosteeklo nog tot 1924 heeft moeten wachten vooraleer er stroom was in de gemeente.

Eeklo

Reeds voor de oorlog produceerden in Eeklo 21 fabrikanten elektriciteit met een gasmotor of een stoomketel voor drijfkracht of verlichting. Enkelen, zoals vader en zoon Enke in de Oostveldstraat, hadden thuis al elektrische verlichting. Doordat de meeste fabrieken stillagen, bleef deze energie onbenut en aangezien petroleum schaars en duur was en de gasleveringen onregelmatig gebeurden, zou men arbeiderswoningen voorzien van een elektrische lamp. Eeklo werd in vijf sectoren verdeeld en de stroom werd geleverd door India Jute, fabriek Enke, de villa's Enke, R. De Beir, Chefneux, A. Van Damme, Goethals-Goethals, Werkmanswelzijn, Jules Vermast en Julien De Sutter. In december 1916 werd de vijfde en laatste sector, Blommekens, in gebruik genomen.

August Van Den Neste: 2 december 1916:

'Gezien de schaarste der kolen is het gazgebruik op de helft, bij bevel der Duitsche overheid, gebracht'. Winkels en herbergen te 7 uur te sluiten, bij gebrek aan licht. Het electrisch licht brandt in de Molenstraat den 28-29 November.'

Maldegem

Wanneer de gemeente Maldegem de brief in de bus kreeg van de Centrales Electrique des Flandres, werd vanuit Adegem aangedrongen op overleg tussen de verschillende besturen. Maldegem wenste echter niet op het aanbod in te gaan, omdat zij gasverlichting hadden.

Het CEF liet, op vraag van **Adegem**,

Weten dat Adegem pas aangesloten kon worden als Eeklo dat ook deed, omdat via daar de hoofdkabel moest komen. Blijkbaar werden in Maldegem tijdens WO I heel wat elektrische leidingen aangelegd door de Duitse bezetter, want het CEF stelde na de oorlog voor deze leidingen over te nemen.

Nevele

Onder andere de gemeente Nevele stelde zich kandidaat om van een elektrisch distributienet te worden voorzien. Door het uitbreken van de oorlog kon de Centrales Electriques de Flandres zijn beloftes niet nakomen en had ook de gemeente Nevele met grote economische problemen af te rekenen. De oplossing kwam er in 1916 onder de vorm van een motor en generator. Ir. De Clercq uit Gent werd aangesteld als technisch verantwoordelijke van het elektriciteitsnet in Nevele.

Eerst werd er een lening aangegaan om de kosten van het elektrisch distributienet te

dekken. De gemeente huurde ook een loods voor de machinekamer, op het erf van café De Roos en slachterij van Frans De Ketelaere. Ir. De Clercq slaagde in zijn opzet. In een tijdspanne van enkele maanden slaagde hij er in een elektriciteitsnet op poten te stellen.

Op 4 november 1916 werd het eerste huis in Nevele door elektriciteit verlicht: het stadhuis. Veel volk was komen opdagen om naar het kleine lampje te kijken dat een wat rossige schijn gaf. Af en toe draaide de champetter het licht aan en uit, om aan te tonen hoe praktisch elektrische verlichting wel niet was.

De elektrische verlichting was een groot succes in Nevele, de motor moest al snel verzaamd worden en de loods vergroot. De verlichting brandde niet dag en nacht. Er waren bepaalde beperkingen: er was enkel verlichting gedurende de wintermaanden van 6u 's morgens tot het aanbreken van de dag en 's avonds bij het invallen van de duisternis tot 22u. Van mei tot augustus was er geen verlichting en in de maanden maart, april en september was er zeer beperkte verlichting. Vreemd genoeg mengden de Duitsers zich hier helemaal niet in.

Zelzate

werd onmiddellijk aangesproken om aan te sluiten op het nieuwe energienetwerk. De Zelzatenaren uitten hun ongenoegen toen bleek dat het nog een jaar zou duren, vooraleer de centrale van Langerbrugge in staat zou zijn om de stroombedeling te verzekeren. Daarvoor had Zelzate al kennis gemaakt met de nieuwe energie. Zo zou in 1905 de toestemming gegeven zijn door de Bestendige Deputatie van Oost-Vlaanderen een locomobiel, die een dynamo moest aandrijven, te plaatsen in Zelzate, deze zou waarschijnlijk gestaan hebben in de suikerfabriek van Frantz Wittouck.

De locomobiel zorgde voor drijfkracht en licht.

Aangezien de elektriciteit in 1913 niet direct kon worden voorzien, werd besloten op een perceel in de Groenstraat een gebouwtje op te richten, met daarin een stoomlocomobiel en dynamo, die instond voor de stroomlevering.

Op het kanaal ter hoogte van 't Scheepken dreef ook een kleine elektrische centrale. Deze centrale draaide op kolen en voorzag de grensafsluiting van elektriciteit.

In mei 1915 vroegen de Duitsers aan directeur Herry van de centrale van Langerbrugge om elektriciteit te leveren voor de prikkeldraadversperring die ze aan de Belgisch-Nederlandse grens hadden geplaatst. Omdat hij dit beschouwde als een misdaad tegen het vaderland weigerde de directeur in te gaan op de vraag van de bezetter. De Duitsers besloten dan om zelf de versperring op het Langerbrugse net aan te sluiten. Herry liet hierop de voedingskabel naar Zelzate afsluiten. De Zelzatenaren en enkele andere grensgemeenten werden op de hoogte gebracht van dit gebeuren en maakten geen bezwaar.

Het gevolg was dat de nieuwe onderhandelingen door de bezettende overheid op touw werden gezet. Aan de CEF werd gevraagd om op drie door de Duitsers aan te duiden plaatsen gebouwtjes op te trekken waarin men locomobielen zou plaatsen voor het opwekken van stroom. Deze zouden worden gebruikt voor het onder spanning zetten van de schrikdraad. Herry weigerde nogmaals. Ze stelden dezelfde vraag aan de suikerfabriek, maar deze weigerde ook. Tenslotte besloten de Duitsers zelf stroom op te wekken, met behulp van een benzinemotor om zo de Belgisch-Nederlandse grens onder stroom te zetten.